

Kína tényleg világhatalom?*

Rékási Róbert

David Shambaugh:
China Goes Global – Partial Power
Oxford University Press, 2013, p. 432
ISBN: 9780199860142 (hardcover)

David Shambaugh, a George Washington Egyetem professzora a *China goes Global – Partial Power* című könyvében egy olyan témát és ebből eredeztethető kérdéskört boncolgat, amelyre látszólag egyértelmű igen a válasz, mégpedig hogy Kína globális hatalomnak tekinthető-e? (A kérdést a szerző már a címben is megválaszolja.)

A szerző számos területen, kezdve a gazdasággal, át a biztonságpolitikán és a kultúrán, egészen a diplomáciáig vizsgálta Kína globális szerepvállalását, jelenlétét, továbbá górcső alá véve Kína önmagáról és saját globális szerepéről gondolt képét.

Kína az elmúlt évtizedek során perifériális nemzetből a világ egyik vezető globális hatalmává vált, köszönhetően a gondosan irányított folyamatnak, a reform és nyitás politikájának. Eltökélt célja, hogy nemcsak egy, hanem több hatalmi dimenzióban is erős legyen, például technológia, gazdaság, oktatás, mely elősegíti azon törekvéseit, hogy totális hatalommá váljon. A szerző úgy véli, Kína globális jelenléte felszínes, mindenhol jelen van ugyan, de jelenlétét a passzív és reaktív attitűd jellemzi az irányító szerep helyett, ami a kívánt státusz eléréséhez szükséges lenne.

A saját identitás is problematikus Kína számára, mondhatni identitásválság sújtja az országot. Nincs ugyanis egy homogén identitás, hanem inkább több, egymással párhuzamosan létező, vagy éppen versengő identitás van jelen. Egyes irányzatok hívei a nemzeti önállóság megtartását támogatják, gyanakvóak a külvilág, különösen a nyugati államok irányába, a fent említett reform és nyitás politikáját mint egy Kínát és annak kultúráját beszennyező dologra tekintenek. A jelenleg legdominánsabb irányzat az ország megerősítésére (gazdaság, katonaság) és érdekvédelemre koncentrálnak. Az ezen belüli egyes alirányzatok hívei a diplomácia és kultúra fontosságát hangsúlyozzák, míg mások a világ nagyhatalmaira fókuszálnak, és meglátásuk szerint csak a Kína számára releváns nemzetközi ügyekben kellene belefolyjni.

---

* Jelen cikk a szerző nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

Rékási Róbert, CFA a Magyar Nemzeti Bank főosztályvezetője. E-mail: rekasi@mnbb.hu.

Kína a negyven évvel ezelőtti teljes elszigeteltségből globális diplomáciai tényezővé nőtte ki magát. A diplomácia is olyan terület, amiben Kína csak részleges hatalomnak tekinthető. Egyrészt világhatalomként az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagja és a legfontosabb diplomáciai csúcstalálkozók résztvevője. Másrészt azonban leginkább szűk nemzeti érdekeit (gazdasági fejlődés, területi integritás) tartja szem előtt, a világ ügyeinek vitelében kevésbé aktív szereplő. Szélsőségek között ingadozó viselkedés jellemzi a kínai diplomáciát, akadnak esetek, amikor Kína pragmatikus, kooperatív, proaktív és globális orientációjú, de vannak olyan példák is, amik a kínai diplomácia „öntudatosságáról”, néha agresszióról tesznek tanúbizonyságot.

Ahogy Kína mint nagyhatalom erősödik, és növekszik globális hatása, a nyugati demokráciák egyre sürgetőbben követelik, hogy az ország arányosan vegye ki részét a nemzetközi ügyek viteléből. A kínaiak szótárában a „global governance” csak az utóbbi időben jelent meg. Gyanakvással tekintenek a nyugati demokráciák követelésére a nagyobb nemzetközi szerepvállalást illetően, abban valamiféle cselvetést, csapdát látnak. Kína attól tart, hogy a gyarmatosítás után ez csak egy másik módszer lehetőségeinek behatárolására, belső gazdasági fejlődéstől való erőforrás-elvonás által. A kínaiak többsége a lokális problémák megoldását tartja szem előtt, és nem látja át, miért lenne szükséges és fontos a nemzetközi problémák kezelésében való segédkezés. Ezen túlmenően a kínaiak szerint a jelenleg fennálló nemzetközi rendszer igazságtalan, mindezekből előrevetíthető, hogy ez az ország nem lesz egyhamar meggyőződéses résztvevője a nemzetközi ügyeknek.

A gazdasági élet az a terület, ahol Kína ereje és nemzetközi jelenléte a legnyilvánvalóbb. A kínai gazdaság az USA után a második legnagyobb a világon, és a következő évtizedben várhatóan át is veszi a vezető pozíciót. A számtalan statisztika sugallata ellenére azonban nemzetközi pozíciója mégsem tekinthető olyan erősnek, mint amilyennek látszik. Ugyan kereskedelmi nagyhatalom, ám exportjának döntő hányadát alsó kategóriás feldolgozóipari termékek teszik ki, a pénzügyi szolgáltatások és tudás-intenzív termékek aránya nagyon alacsony. Emellett alig néhány kínai vállalat vált nemzetközi viszonylatban is iparági vezetővé, illetve a kínai áruk minőségének nemzetközi megítélése is gyenge. Ezek a tényezők azt mutatják, hogy Kína a gazdaság területén is csak részleges hatalomnak tekinthető.

A globális hatalom kiépítése során Kína rádöbbsent az országról kialakult kép, illetve a kulturális hatalom fontosságára, ellenben nincs egységes vélemény arról, hogy milyen elemeket használjanak ennek kialakítására. Többen a tradicionális, ősi kínai kultúrában gyökerező és egyben univerzális értékek: béke és harmónia, moralitás, etikett, jóindulat felhasználását javasolják. Vannak, akik a kínai politikai rendszer cselekvőképessége és legitimitása mellett teszik le a voksukat a kulturális hatalom alapköveit illetően. A harmadik irányzat Kína fejlődése, kifejezetten gazdasági felzárkózása köré szervezné a kulturális hatalom felépítését. Összességében elmondható, hogy jelenleg Kína kulturális hatalma és kulturális vonzereje nagyon korlátozott, ami

nem is fog változni a közeljövőben mindaddig, amíg rá nem jönnek, hogy a kulturális hatalmat nem lehet megvásárolni csak megnyerni, lehetőségeik kiaknázása révén.

Elsőre meglepőnek hangozhat, hogy a világ legnagyobb hadseregével rendelkező Kína nem tekinthető globális katonai hatalomnak, hanem sokkal inkább egy regionális hatalom jellemzőivel bír. Ennek bizonyítéka, hogy annak ellenére, hogy ő rendelkezik a legnagyobb számú hadsereggel (2,3 millió ember) technikai felszereltsége elmarad az USA-étól. Továbbá nem tagja semmilyen szövetségi rendszernek, nincsenek külföldi támaszpontjai, így hadserege lényegében csak az országhoz közel eső területeken tud katonai műveleteket végrehajtani. A 2020-as évekre prognosztizálják a kínai hadsereg USA mögé való felzárkózását, a világ biztonságpolitikai ügyeiben való részvétele a nemzetközi követelésektől függetlenül várhatóan továbbra is a nemzeti érdekek (saját gazdasági érdekek és irredenta törekvések) mentén fog alakulni.